

КЛІНІКО-ПАТОГЕНЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЕНДОТЕЛІАЛЬНОЇ ДИСФУНКЦІЇ ПРИ ВЕРХНЬОЩЕЛЕПНОМУ СИНУСИТІ

Досліджено ендотеліальну дисфункцію у 27 хворих на гострий гнійний верхньощелепний синусит і 24 пацієнтів із загостренням хронічного гнійного верхньощелепного синуситу. Виявлено статистично достовірне підвищення вмісту тромбомодуліну і фактора Віллебранда у крові в розпал захворювання й часткове зниження – з настанням реконвалесценції. Між значеннями маркерів ендотеліальної дисфункції існувала зворотна кореляція середньої сили на висоті захворювання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: верхньощелепний синусит, тромбомодулін, фактор Віллебранда, ендотеліальна дисфункція.

ВСТУП. Ендотеліальна вистілка кровоносних судин дорослої людини в середньому важить 1 кг і має загальну площу 900 м² [8]. Ендотеліоцити володіють вираженою метаболічною активністю і виконують різні важливі функції (транспортний обмін речовин між кров'ю і навколишніми тканинами, бар'єрна здатність, атромбогенність і тромбогенність судинної стінки, регуляція адгезії лейкоцитів і тромбоцитів, тонуусу та росту судин) [3, 4, 10].

Порушення цих функцій є одним з універсальних механізмів патогенезу багатьох хвороб, оскільки може спричиняти тромбоутворення, ремодулювання судин, внутрішньосудинну активацію тромбоцитів і лейкоцитів, вазоконстрикцію чи вазодилатацію тощо [4].

У виникненні й розвитку інфекційних процесів надзвичайно важливе значення має бар'єрна функція ендотелію кровоносних судин, тому що він не тільки створює анатомічну перепону для поширення в організмі ряду збудників, але й бере участь у місцевому запаленні та продукуванні протизапальних факторів [4, 5, 9]. Здійснювати бар'єрну функцію ендотелію допомагає його здатність до адгезії. З іншого боку, адгезія деяких патогенних мікроорганізмів може слугувати передумовою їх проникнення в ендотеліальні клітини з наступною репродукцією і подальшою генералізацією інфекції [6].

В широкому розумінні ендотеліальну дисфункцію можна трактувати як неадекватне (збільшене або зменшене) утворення в ендотелії біологічно активних речовин, серед

яких важливе місце відводять тромбомодуліну і фактору Віллебранда. Однак при гнійно-запальних захворюваннях ЛОР-органів їх практично не досліджували.

Метою роботи було здійснити порівняльне дослідження вмісту тромбомодуліну і фактора Віллебранда в сироватці крові хворих на гнійний верхньощелепний синусит і дати клінічну оцінку виявлених змін в динаміці захворювання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ. В умовах стаціонару обстежено 51 хворого на гнійний верхньощелепний синусит, з них 27 – на гострий і 24 – на хронічний. Чоловіків було 35, жінок – 16, їх вік коливався в межах 18–57 років (у середньому 29 років). Клінічна і рентгенологічна картина захворювання була звичайна. Пацієнти не мали супутніх захворювань, які б суттєво впливали на функціональний стан ендотелію. Всі отримували загальноприйняте лікування.

У хворих кров забирали з ліктьової вени двічі: при прийнятті в стаціонар (розпал хвороби) і в день виписування (рання реконвалесценція). До проведення аналізу матеріал зберігали при температурі 20 °С. Рівень тромбомодуліну та фактора Віллебранда визначали імуноферментним методом з використанням комерційних тест-систем. Контрольну групу склали 10 здорових осіб різної статі, їх середній вік був близьким до основної групи. Вміст тромбомодуліну в сироватці крові виражали в нг/мл, фактора Віллебранда в плазмі – у відсотках від стандартної проби за калібрувальною кривою.

© Ю. М. Андрейчин, 2011.

РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ. На висоті клінічних проявів захворювання мала місце суттєво вища за норму концентрація тромбомодуліну в крові пацієнтів як з гострим гнійним верхньощелепним синуситом, так і з загостренням хронічного гнійного верхньощелепного синуситу – (12,33±0,92) і (18,17±1,08) нг/мл відповідно проти (4,46±1,36) нг/мл у здорових осіб ($p<0,03$ і $p<0,02$), причому загострення хронічного синуситу супроводжувалось вищим рівнем цього маркера ($p<0,02$). В ранню реконвалесценцію його вміст у крові пацієнтів обох груп знизився – до (8,03±0,59) і (14,31±1,15) нг/мл відповідно ($p<0,05$ і $p<0,02$). Варто зазначити, що в цей період при хронічному синуситі тромбомодулін мав вищу концентрацію, ніж при гострому ($p<0,02$).

У розпал гострого гнійного верхньощелепного синуситу показник фактора Віллебранда підвищився на 62,1 % – до (142,9±6,6) % проти (80,8±0,8) % в нормі ($p<0,02$). У процесі одужання він знизився до (95,7±4,0) %, однак норми не досяг ($p<0,03$). При загостренні хронічного гнійного синуситу встановлено збільшення показника на 58,6 % – до (139,4±7,7) % ($p<0,02$ відносно норми) і деяке зниження з

настанням реконвалесценції – до (102,3±6,1) % ($p<0,03$ відносно норми).

Як видно з рисунків 1 і 2, обидва маркери ендотеліальної дисфункції зазнали подібних кількісних змін у динаміці захворювання: підвищення в розпал гнійного запалення і зниження в процесі одужання. Однак при виписуванні їх рівні ще не нормалізувались. Разом із тим, лише в розпал захворювання виявлено зворотний середній корелятивний зв'язок між цими кількісними показниками ($r=-0,42$, $p<0,05$), в ранню реконвалесценцію він був слабким, що, ймовірно, свідчить про різні механізми змін даних маркерів ендотеліальної дисфункції.

У пошкодженні ендотеліальної вистілки при запальних процесах беруть участь не тільки різні мікроорганізми (бактерії, віруси, хламідії та ін.), але й спричинені ними порушення метаболізму з розвитком ендотоксикозу, гіпоксія тканин, інтенсифіковане перекисне окиснення ліпідів клітинних мембран, цитокиновий каскад і гіперпродукування інших біологічно активних речовин, пришвидшений апоптоз, зрушення кислотно-лужної рівноваги, імунні та аутоімунні реакції, гіпергомоцистеїнемія [1, 2, 4, 6, 7, 9].

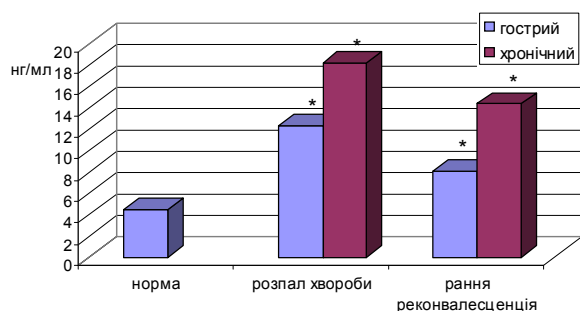

Рис. 1. Вміст тромбомодуліну в сироватці крові хворих на гнійний верхньощелепний синусит.

Примітка. Тут і на рисунку 2: * – $p<0,02-0,03$ відносно норми.

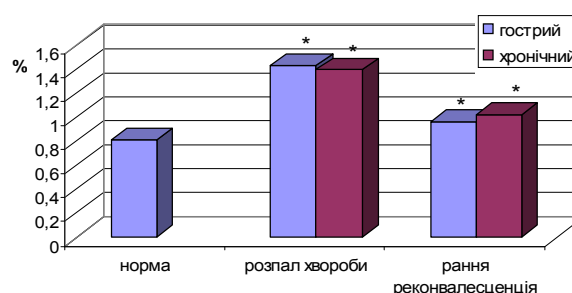

Рис. 2. Вміст фактора Віллебранда в сироватці крові хворих на гнійний верхньощелепний синусит.

ВИСНОВКИ. 1. У крові хворих на гнійний верхньощелепний синусит (гостра і хронічна форми) суттєво зростає вміст тромбомодуліну та фактора Віллебранда.

2. Нормалізація кількості цих маркерів у крові реконвалесцентів обох форм верхньо-

щелепного синуситу відстає від строків клінічного одужання.

3. У розпал захворювання встановлено зворотну кореляцію середньої сили між змінами вмісту тромбомодуліну і фактора Віллебранда, яка втрачалась з настанням ранньої реконвалесценції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Билецкий С. В. Эндотелиальная дисфункция и патология сердечно-сосудистой системы / С. В. Билецкий, С. С. Билецкий // Внутрішня медицина. – 2008. – № 2 (8). – С. 36–41.

2. Гипергомоцистеинемия // <http://www.clii.com.ua/firms/ferrosan/swf/mt/07.swf>

3. Гистофизиология капилляров / В. И. Козлов, Е. П. Мельман, Е. М. Нейко, Б. В. Шутка. – СПб. : Наука, 1994. – 234 с.

4. Дисфункция эндотелия. Причины, механизмы, фармакологическая коррекция / под ред. Н. Н. Петрищева. – СПб. : Изд-во СПбГМУ, 2003. – 184 с.

5. Долженко М. Н. Эндотелиальная дисфункция: что нового? / М. Н. Долженко // Здоров'я України. – 2005. – № 18 (127) – С. 12–13.

6. Сидоренко Н. Н. Некоторые показатели иммунитета больных хроническим риносинуситом на фоне инфицирования хламидийной инфекцией / Н. Н. Сидоренко // Междунар. мед. журн. – 2006. – 12, № 2. – С. 56–59.

7. Яковлев В. М. Сосудистый эндотелий и хламидийная инфекция / В. М. Яковлев, А. И. Новиков. – М. : Медицина, 2000. – 172 с.

8. Endothelial cells in physiology and in the pathophysiology of vascular disorders / D. B. Cines, E. S. Pollak, C. A. Buck [et al.] // Blood. – 1998. – 91 (10). – P. 3527-3561.

9. Mechanisms regulating endothelial cell barrier function / Troy Stevens, Joe J. Garcia, D. Michael Shasby [et al.] // Am. J. Physiol. Lung Mol. Physiol. – 2000. – 279. – P. 419–422.

10. Ochoa C. D. New developments in lung endothelial heterogeneity: Von Willebrand factor, P-selectin, and the Weibel-Palade body / C. D. Ochoa, S. Wu, T. Stevens // Semin. Thromb. Hemost. – 2010. – 36 (3). – P. 301–308.

Ю. М. Андрейчин

ТЕРНОПОЛЬСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ И. Я. ГОРБАЧЕВСКОГО

КЛИНИКО-ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЭНДОТЕЛИАЛЬНОЙ ДИСФУНКЦИИ ПРИ ВЕРХНЕЧЕЛЮСТНОМ СИНУСИТЕ

Резюме

Исследовано эндотелиальную дисфункцию у 27 больных острым гнойным верхнечелюстным синуситом и 24 пациентов с обострением хронического гнойного верхнечелюстного синусита. Обнаружено статистически достоверное повышение содержания тромбомодулина и фактора Виллебранда в крови в разгар заболевания и частичное снижение – с наступлением реконвалесценции. Между значениями этих маркеров эндотелиальной дисфункции существовала обратная корреляция средней силы на высоте заболевания.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: верхнечелюстной синусит, тромбомодулин, фактор Виллебранда, эндотелиальная дисфункция.

Yu. M. Andreychyn

I. YA. HORBACHEVSKY TERNOPII STATE MEDICAL UNIVERSITY

CLINICAL AND PATHOGENETIC SIGNIFICANCE OF ENDOTHELIAL DYSFUNCTION IN MAXILLARY SINUSITIS

Summary

The endothelial dysfunction in 27 patients with acute purulent maxillary sinusitis and 24 – with exacerbation of chronic purulent maxillary sinusitis was investigated. The Willebrand's factor and trombomodulin blood in the midst of disease and a partial reduction – with the onset of convalescence had statistically significant increase. The two markers of endothelial dysfunction, there were a reverse correlation of verage power at the top of the disease.

KEY WORDS: maxillary sinusitis, trombomodulin, Willebrand's factor, endothelial dysfunction.

Отримано 26.08.11

Адреса для листування: Ю. М. Андрейчин, Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, м. Волі, 1, Тернопіль, 46001, Україна.